

'Vrouwen geloven dat God hun situatie zal veranderen'

Interview Esther Mombo, Keniaanse theologe in Kerkinformatie,
door Heleen Platschorre, begin 2012

Het is veertigdagentijd. In deze zes weken voor Pasen voert Kerk in de 40dagentijd campagne, dit jaar met de slogan 'Voor de verandering'. De campagne vraagt onder meer aandacht voor een studiebeurzenprogramma in Kenia. Vrouwen krijgen hier dankzij een beurs de kans theologie te studeren. Theologe Esther Mombo, drijvende kracht achter dit programma, was onlangs in Nederland en vertelde hoe deze beurzen bijdragen aan belangrijke veranderingen in de Keniaanse kerk en samenleving.

Oma

Esther Mombo is docente aan de St. Paul's University in Kenia, een gerenommeerd opleidingsinstituut dat mannen en vrouwen opleidt tot predikant. Mombo geniet grote bekendheid en waardering, ook ver buiten Kenia. Ze is een van de meest vooraanstaande hedendaagse Afrikaanse theologes en wordt vooral geroemd vanwege haar niet aflatende inzet voor een betere positie van vrouwen in de Keniaanse kerk en samenleving.

Uit eigen ervaring weet Mombo maar al te goed, dat het moeilijk is om als vrouw theologie te studeren. Toch maakte zij die keuze, misschien wel dankzij haar oma. "Mijn oma was een van de eerste vrouwen uit haar dorp die brak met het traditionele volksgeloof", vertelt Esther. "Ze besloot naar de kerk te gaan. Die kerk bood in het dorp ook onderwijs aan en mijn oma volgde er lessen, tegen de wil van haar familie. Ze liet haar eigen kinderen onderwijs volgen en stond er ook op, dat haar kleinkinderen naar school zouden gaan, ook de meisjes. Mijn oma is nog steeds een grote bron van inspiratie voor mij. Mede dankzij haar ben ik theologie gaan studeren. Zij moedigde mij aan mijn hart te volgen. Mijn ouders maakten zich zorgen over mijn studiekeuze, maar mijn oma zei: 'Het zal niet makkelijk zijn, maar met Gods hulp gaat het je lukken.' Zij gaf mij het vertrouwen dat ik het kon."

Veel vragen

Als Mombo gaat studeren, is ze één van de weinige vrouwelijke studenten. Het opleidingsinstituut is een waar mannenbolwerk. "Er werd totaal geen rekening gehouden met vrouwen. Alles was ingesteld op mannen, er was zelfs geen damestoilet. Ik moest steeds voor mezelf opkomen. En altijd kreeg ik weer die ene vraag: 'Wat ga je na deze opleiding eigenlijk doen?' Als vrouw zou ik immers geen predikant worden. Toch genoot ik volop van mijn studie. Van de lesstof, van de discussies. Wel kreeg ik steeds meer vragen. Waarom zijn er zo weinig vrouwelijke studenten? Waarom geven vooral mannen leiding in de kerk, terwijl het vooral vrouwen zijn die naar de kerkdiensten komen?"

Na haar studie gaat Mombo lesgeven aan een theologische opleiding. En ook daar moet ze zich staande zien te houden in een mannencultuur. "Ik gaf les aan dominees, maar die accepteerden lang niet allemaal dat er een vrouw voor de klas stond. Ze protesteerden, maar mijn reactie was simpel. Ik blijf, zei ik, en wie geen les van mij wil hebben, komt gewoon niet naar mijn colleges. Maar weet je, iedere dag kwamen er nieuwe leerlingen bij!" Het is Mombo een doorn in het oog dat deze opleiding alleen mannelijke studenten kent. "Ik overtuigde de schoolleiding er met succes van ook vrouwen toe te laten. Niet per se om dominee te worden, maar om zichzelf te ontwikkelen en om hun stem te kunnen laten horen binnen de kerk. Als vrouwen niet zelf het woord kunnen voeren, moet altijd iemand anders voor hen spreken."

Studiebeurzen

Inmiddels werkt Mombo al weer twaalf jaar op de St. Paul's University. In die tijd is het aantal vrouwelijke studenten er enorm toegenomen. "Toen ik hier begon was het voor vrouwen heel ongebruikelijk en moeilijk een theologieopleiding te volgen. Dat kwam onder meer omdat de opleiding sterk verbonden was aan het ambt van predikant. Mannen werden zonder probleem toegelaten, maar vrouwen niet. Zeker niet als ze alleenstaand waren, of gescheiden. Ook de kosten waren een drempel. Kerken die iemand naar onze opleiding stuurden, investeerden vaak in een man. Want kan een vrouw wel dominee worden als ze trouwt of kinderen krijgt? Ook onze traditie was en is een grote hindernis. Vanuit de Bijbel en onze cultuur zijn vrouwen lang als minderwaardig bestempeld."

Inmiddels is er veel veranderd. "We hebben de opleiding losgekoppeld van het predikantschap", licht Mombo toe. "Je kunt na deze studie op allerlei plekken in de kerk aan de slag. In veel kerken kunnen vrouwen tegenwoordig predikant worden, maar de opleiding biedt veel meer perspectieven, dat maakt het voor vrouwen makkelijker deze studie te kiezen. Het studiebeurzenprogramma voor vrouwelijke theologiestudentes, dat Kerk in Actie ondersteunt, neemt de barrière van de kosten weg, al dragen vrouwen altijd ook zelf een deel van hun studiekosten. Nu er steeds meer vrouwen afstuderen en allerlei taken onze kerken op zich nemen, worden zij zichtbaar. Zij praten mee en vervullen een volwaardige rol. Dat moedigt andere vrouwen aan, maar heeft ook invloed op de mannen. Vroeger praten zij over vrouwen, nu met. Bovendien ziet iedereen nu wat vrouwen kunnen. Dat neemt ongeloof of twijfel weg. "

Bevrijding

Ondanks deze veranderingen blijft de positie van vrouwen kwetsbaar. "De achterstelling van vrouwen verdwijnt niet zomaar, ook bij jullie in Europa niet. Er zullen altijd vooroordelen bestaan, er zullen altijd mensen zijn die twifelen aan de talenten en vaardigheden van vrouwen. In Afrika heeft aids bovendien een grote impact op de rollen en taken van vrouwen. Het zijn de vrouwen die het meeste lijden onder de aidsepidemie. En niet alleen als zij zelf geïnfecteerd raken. Vrouwen zorgen voor zieke familieleden of nemen hun kleinkinderen in huis als ouders overlijden." Dat vrouwen vaak veel leed met zich meedragen, blijkt ook uit een boekje dat Esther Mombo onlangs

samenstelde. Ze tekende de verhalen op van vijftien vrouwelijke studenten aan de St. Paul's University en schrok van de ellende die schuil gaat achter al die leergierige gezichten. "Ik zie mijn studenten elke dag, maar je praat niet snel over elkaars afkomst en verleden. Sommige verhalen zijn ongelooflijk, vrouwen hebben zoveel meegemaakt voor ze hier komen studeren. Sommigen hebben hun man of een kind verloren, anderen zijn jarenlang mishandeld of leven in extreme armoede. Toch hebben ze de veerkracht om een studie te volgen, daar heb ik enorme bewondering voor."

Volgens Mombo kunnen we veel leren van deze gedreven vrouwen. "Man en vrouw zijn geschapen naar Gods' beeld. Hij heeft beide geroepen Hem te dienen. Je kunt je afvragen waarom Keniaanse vrouwen de kerk al die tijd trouw zijn gebleven, als ze zo aan de zijlijn stonden. Toen ik daar met een van onze studentes over sprak zei zij: 'Omdat vrouwen het Koninkrijk van God zoeken.' Deze vrouwen zoeken vrede en gerechtigheid en blijven naar de kerk komen, omdat ze geloven dat God hun situatie zal veranderen. Zonder geloof zouden vrouwen niet de kracht hebben alle ellende te verdragen die op hun pad komt. Het geloof is een bevrijdende kracht en een enorme troost voor hen. Het geeft hen de hoop dat dingen veranderen, beter zullen worden. Onze studentes kiezen ervoor om God te dienen, ook al hebben ze weinig middelen of dragen ze een zware last met zich mee. Daarin kunnen zij anderen tot voorbeeld zijn."

If you have no voice, just sing!

Samen met Heleen Joziase tekende Esther Mombo de aangrijpende verhalen op van 15 vrouwelijke theologiestudenten aan de St. Paul's University in Kenia. De verhalen zijn gebundeld in het (Engelstalige) boekje 'If you have no voice, just sing!'. 'Voordat vrouwen bij ons komen studeren, hebben ze al zoveel meegemaakt,' aldus Mombo, 'toch hebben ze de veerkracht om te studeren. Die kracht willen we in dit boek laten zien.' Het boekje is voor € 5,- te bestellen in de webwinkel op pkn.nl.